

Калашнікова Л. В.
студентка магістратури
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка С. Дем'янчука»
м. Рівне, Україна

Коваль Л. А.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та фінансів
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка С. Дем'янчука»
м. Рівне, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-290-9-23>

НЕПРИБУТКОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК НЕВІДДІЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Досвід демократій світу свідчить, що громадянське суспільство не може існувати без розвинутої мережі неприбуткових об'єднань громадян, яка забезпечує участь широких кіл громадськості в процесі розвитку. Такі об'єднання виконують функції посередника між державою і різними соціальними групами, захищаючи їхні права й інтереси; вони запобігають монополізації державою політичної, економічної та інших сфер життя суспільства, забезпечуючи громадський контроль за діяльністю держави і її структур. Не маючи за мету одержання прибутку, вони перерозподіляють ті, які є, і створюють додаткові фінансові, матеріальні, інтелектуальні та інші ресурси, спрямовані на задоволення приватних і суспільних інтересів. Завдяки таким об'єднанням громадськість також презентує державі власний погляд на різні проблеми – соціальні, культурні, економічні та ін.

Громадські організації в Україні досить активно розвинули свою діяльність за останнє десятиріччя, і зараз відзначаються великою кількістю на терені України, розвинутими видами діяльності, потужним професійним складом з багатим досвідом суспільної роботи та активними відносинами з партнерами з інших країн.

Наша держава створює або підтримує створення організацій, що виконують суспільно корисну діяльність і декларує їм свою підтримку, проте як в українському законодавстві, так і у літературних джерелах, сутність терміну неприбуткової організації обґрунтовано недостатньо.

Наукових розробок, що стосуються неприбуткових організацій недостатньо, і це своєю чергою зумовлює небагаточисельність наукових напрацювань щодо фінансів неприбуткових організацій.

Особливості діяльність неприбуткових (некомерційних) організацій досліджували такі науковці: О. А. Клименко, Ю. М. Жорнокуй, О. П. Гетманець, О. М. Вінник, С. Б. Мельник, А. Красносільська, Н. О. Гура, Ю. Р. Скоробогата, А. А. Халецька, Л. М. Чуприна, О. П. Гілета. О. А. Клименко проаналізував досвід некомерційних організацій у країнах розвиненої демократії. С. Б. Мельник обґрунтувала деякі правові аспекти діяльності некомерційних організацій в Україні. У працях Н. О. Гури здійснено класифікацію неприбуткових організацій.

У праці Ю. Р. Скоробогата обґрунтовано необхідність впровадження оцінювання ефективності діяльності некомерційних організацій. Л. М. Чуприна у своїх працях дослідила правові проблеми визначення правового статусу неприбуткових організацій відповідно до законодавства України у порівнянні із законодавством інших держав. У працях О. П. Гілети досліджено притання критеріїв ефективності неприбуткових організацій.

Таким чином можна підсумувати, що доцільно продовжувати дослідження даної теми.

У багатьох сферах (надання соціальних послуг, захист громадянських прав, екологічні проекти) неприбуткові організації часто є ефективнішими за комерційні підприємства та органи влади завдяки відсутності орієнтації на отримання прибутку, гнучкому управлінню організацією, швидкому реагуванню на запити суспільства, індивідуальному підходу.

Параметрами ефективності некомерційних організацій можуть бути форма та якість системи підзвітності й аудиту, зовнішнього регулювання й фінансування, функції наглядової ради, громадського моніторингу. До основних джерел фінансування неприбуткових організацій відносять субсидії/гранти органів влади з державного або місцевого бюджету; пожертви комерційних компаній, добродійних організацій та меценатів; членські внески і дохід від власної прибуткової діяльності.

Велику перспективу у комерціалізації неприбуткових організацій вбачала М. В. Ільїна. Разом з тим здійснення комерційної діяльності некомерційними організаціями вивчене недостатньо.

Головним ризиком, якій існує у неприбуткових організацій є втрата свого привілейованого статусу, виключення з державного реєстру неприбуткових організацій. Це автоматичний перехід на звичайну систему оподаткування. Після чого, всі отримані гранти можуть бути оподатковані податком на прибуток на загальних умовах. Проте внесена до Реєстру неприбуткових установ і організацій громадська організація, яка отримує доходи від діяльності, передбаченої статутом, не втрачає статус неприбутковості за умови, що такі доходи використовуються такою громадською організацією виключно для фінансування видатків на своє утримання, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами, та не здійснюється розподіл доходу серед засновників (учасників), членів такої організації, працівників (крім оплати їх праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб.

Аналізуючи майбутнє неприбуткових організацій, слід наголосити, що умови та вимоги до їх діяльності змінюються дуже швидко, актуалізуючи суспільно значущі виклики та формуючи нові завдання. Однак беручи до уваги наслідки світової фінансової кризи, хронічний дефіцит вітчизняного бюджету та гостроту екологічних і соціальних проблем в Україні через військову агресію Російської Федерації, слід очікувати, що роль некомерційних організацій і громадських рухів у вирішенні таких проблем, гармонізації відносин у суспільстві та забезпеченні його сталого розвитку, безумовно, зростатиме.

Література:

1. Мізюк Б. М. Стратегічне управління: підручник. Магнолія. 2006. 303 с.
2. Кузьмінський В. О. Управління неприбутковою організацією : навчальний посібник. Київ : Видавництво "Логос", 2006. 350 с.
3. Виноградський М. Д. Менеджмент в організації : навч. посіб. для студ. екон. спец. вузів. Київ : Кондор, 2002. 654 с.